

Rozvojem společenské aktivity k výtečnému splnění úkolů výcvikového roku

Rozvoj společenské aktivity vojáků socialistické armády v současné etapě její výstavby se stává nesmírně závažný a aktuální. Odpověď na otázku proč je tomu tak, musíme hledat především v **sociálně politických procesech**, jejichž podstata spočívá v revolučním charakteru sociálních přeměn socialistické společnosti a je vyjádřena zákonitě nezvratnou skutečností všeobecného zvyšování pracovní i politické aktivity ve všech sférách společenské skutečnosti. Nepřetržitý rozvoj tvořivé pracovní aktivity a socialistického soutěžení je hybnou silou hospodářského rozvoje, ideově výchovné práce i důležitou formou a metodou řízení naší socialistické společnosti.

Významným podnětem rozvoje vojenskopolitické aktivity se stalo jednání XV. sjezdu KSČ, které zhodnotilo dosavadní průběh výstavby socialismu v naší společnosti, stanovilo programové cíle budování rozvinuté socialistické společnosti a ukázalo ve svých závěrech životní nezbytnost nepřetržitého rozvoje společenské aktivity, rozvoje vysoké náročnosti na kvalitu a efektivnost veškeré práce i nutnost uplatňování vědecky progresivních metod řízení společenských procesů. Generální tajemník ÚV KSČ soudruh Gustáv Husák na sjezdu zdůraznil, že právě „v této tvořivé činnosti lidu má socialistická společnost své nejvládnější, stále se obnovující nevyčerpatelné zdroje“. (XV. sjezd KSČ. Praha, Svoboda 1976, s. 32.)

Socialistická armáda jako součást nadstavby společnosti je neoddělitelně spo-

jena s celospolečenským proudem rozvoje společenské aktivity, který směřuje k základnímu cíli: **tvořivé aktivní realizaci základních závěrů XV. sjezdu KSČ**. Komunistická strana, vycházejíc z marxisticko-leninské teorie a z poznání objektivních zákonů vývoje společnosti, určuje v souladu se zájmy dělnické třídy politickou linii, hlavní směry a úkoly rozvoje společenské aktivity, koordinuje činnost stranických, státních a společenských organizací a zabezpečuje avantgardní úlohu komunistů v rozvoji aktivní činnosti. Současné požadavky internacionální obrany socialismu ustavičně aktualizují potřebu rozvoje tvůrčí aktivity a samostatnosti vojáků socialistické armády. Proto komunistická strana věnuje neustálou pozornost nepřetržitému růstu společenské aktivity, jejíž kritériem je praktická činnost vojáků v upevňování bojové pohotovosti a bojeschopnosti socialistické armády.

Tuto společenskou aktivitu je nezbytné chápat komplexně jako určitý **druh činnosti**, který má společensky prospěšný význam z hlediska základních **společenských cílů i společenských důsledků** této činnosti. V tomto pojetí pak chápeme společenskou aktivitu jako uvědoměle tvůrčí, cílevědomou, internacionální a společensky potřebnou činnost, ve které se na **základě poznání objektivních zákonitostí** přetváří společenská skutečnost v zájmu budování a obrany socialismu a ve které se přetváří osobnost vojáka socialistické armády. Je to taková tvůrčí a uvědomělá činnost, ve které se využívá

nových přístupů k řešení bojových úkolů spojených s procesem řízení a velení vojákům, s využíváním zbraní a bojové techniky a s vypracováním a zaváděním nových, efektivních způsobů vedení boje. Tato společenská aktivita je mírou uvědomlosti a cílevědomosti vojáků socialistické armády při plnění úkolů bojové a politické přípravy, je **základním rysem všestranně rozvinuté osobnosti budovatele a obránce socialismu**. „Nic tak nepovznáš osobnost jako aktivní životní postoj, uvědomělý vztah k povinnosti vůči společnosti, kdy jednota slov a činů se stává každodenní normou chování“ zdůraznil na jednání XXV. sjezdu KSSS generální tajemník ÚVKSSS soudruh L. J. Brežněv. (XXV. sjezd KSSS. Praha, Svoboda 1976, s. 71.)

Význam rozvoje společenské aktivity je rovněž umocňován vzrůstající složitostí úkolů bojové a politické přípravy ve vztahu k **vědeckotechnické revoluci ve vojenství**. V. I. Lenin vždy ukazoval, že při obraně socialismu značně vzrůstá počet lidí, kteří se účastní války a že se mění charakter jejich aktivity, která se stává aktivitou nového, socialistického typu. Už v roce 1905 V. I. Lenin napsal, že „bez iniciativního, uvědomělého vojáka a námořníka není možný úspěch v moderní válce“. (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 8, Praha 1954, s. 43.) Probíhající dynamické změny v obsahu, prostředcích i způsobech bojové činnosti, nepřetržitá bojová pohotovost a politické **úkoly zásadního významu**, které by řešila válka na obranu socialismu nesmírně zvýrazňují požadavek nepřetržitého zvyšování bojové aktivity vojáků. Vojenskotechnické, vojenskoorganizační, strategické, operačně taktické a společenské aspekty revolučních přeměn ve vojenství si vynucují neustále zdokonalovat umění tvořivě myslet, dialekticky analyzovat podstatu rychlých změn bojové situace spolu se současným zasazováním rozhodujících úderů protivníkovi. V podmínkách jaderných úderů nepřítele a radioaktivního zamoření terénu bude docházet velmi často k bojům ohniskového charakteru při mnohotvárném využívání zbraní a bojové techniky. Současně dynamicky roste počet těch bojových činností, ve kterých je voják v podstatě pouze pod sebekontrolou, přičemž splnění jeho bojového úkolu zásadně ovlivňuje splnění úkolů celého zbraňového systému. To vše bezpodmínečně vyžaduje rychlost, rozhodnost i aktivní bojovou činnost.

Vešchny tyto složité a náročné úkoly obrany socialismu vyžadují vytvořit v so-

cialistické armádě takovou **kvalitu společenského prostředí**, kde na základě harmonického sjednocování individuálních a celospolečenských zájmů probíhá proces tvrdého plnění úkolů bojové a politické přípravy obsažených v Rozkaze ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA a ve Směrnicích ministra národní obrany a náčelníka HPS pro stranickopolitickou práci k zabezpečování úkolů přípravy ČSLA. Tento komplex náročných úkolů je realizován prostřednictvím konkrétní činnosti všech vojáků. Nemůže to však být činnost jakákoliv. Musí to být činnost cílevědomá, uvědomělá a motivovaná, musí to být činnost charakterizovaná vysokým stupněm společenské aktivity. Proto také základní výcvikové dokumenty zdůrazňují **nutnost rozvíjet politickou a pracovní aktivitu všech příslušníků armády, zaměřenou k výtečnému a dobrému splnění úkolů výcvikového a školního roku**. Z hlediska těchto požadavků musí řídicí a organizační a politickovýchovná činnost usměrňovat společenskou aktivitu k uvědomělému a cílevědomému upevňování bojové pohotovosti a bojeschopnosti v souladu se základními principy výstavby socialistické armády.

Společenská aktivita je **formou společenského vztahu** k socialistické armádě, k jejím hodnotám, k vojenské službě a vojenským kolektivům. Ukazuje stupeň ztotožnění s požadavky vojenských řádů a předpisů, s rozkazy a nařízeními velitelů, ukazuje stupeň uvědomlosti a aktivní kázně. Právě v procesu rozvoje společenské aktivity se upevňuje a prohlubuje dialektická jednota individuálních a celospolečenských zájmů, která je vyjádřena politickým uvědoměním a přesvědčením o nutnosti bránit socialismus. U vojáků se upevňují socialistické hodnoty, prohlubuje se přesvědčení o jejich pokrokovosti a tyto marxisticko-leninské postoje pak krystalizují v pozitivních výsledcích zvyšování bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy i v úspěšné realizaci obtížných cílů spojeneckých cvičení.

Společenská aktivita je **metodou a prostředkem** efektivního splnění úkolů bojové a politické přípravy. Společenskou aktivitou se dosahuje společensky významného cíle: **splnění vlastenecké a internacionální povinnosti při obraně ČSSR a členských států Varšavské smlouvy**. Tento komplexní úkol výcvikového roku představuje jednotu společenského ideálu, sociálních norem a cílů vojáků socialistické armády a tvoří tak základnu na které se rozvíjí a ke které směřuje **souhrnná společenská aktivita**.

Samotný rozvoj společenské aktivity je složitý, mnohostranný proces. Jsou v něm zastoupeny jak složky společenského bytí, tak i složky společenského vědomí. Již tento fakt, ve kterém je skryta dialektika objektivního a subjektivního ukazuje, že proces rozvoje společenské aktivity není ani automatickým, ani „samofidicím“ systémem. Tento proces nemůže být jednorázovou či kampaňovou záležitostí, nemůže být ponechán dezorganizující živelnosti. Řídící a organizátorská práce musí formovat jeho organizační vazby, zvyšovat účinnost forem a metod řízení, optimalizovat celý jeho průběh a musí vytvořit takové společenské prostředí, které bude **stimulovat** rozvoj společenské aktivity. To je sám o sobě nesmírně složitý úkol, kde nevystačíme s pouhými empirickými znalostmi procesu rozvoje společenské aktivity. Zde je nezbytná důkladná znalost zákonitostí, kauzálních vztahů, tendencí, progresivních i regresivních faktorů. V žádném případě nemůže jít o pouhou registraci daného stavu, ale o cílevědomé a plánovité ovlivňování rozvoje aktivity společensky žádoucím směrem. Tento proces se tak **stává nedílnou, organickou součástí** realizace plánu bojové a politické přípravy, nestojí mimo jako něco druhořadého a důležitějšího. Proto zde také působí složitá struktura vzájemných vztahů ve vojenských kolektivech, stupeň jejich integrovanosti i úroveň ideové výchovné práce. Jako důležitý determinující faktor vystupuje rovněž kvalita sociálních vztahů mezi vojáky základní služby a vojáky z povolání. Jak zdůrazňuje M. I. Galkin, „iniciativa a aktivita příslušníků útvarů a jednotek závisí do značné míry také na charakteru vztahů mezi veliteli a podřízenými. Maligní poručnickování, zdrcující kritika za každou chybičku, ke které dojde při nějaké iniciativní činnosti, podřívá rozvoj samostatnosti a vytváří podmínky pro nezodpovědnost a netečnost. Proto je třeba vojáka vychovávat k iniciativě a tvůrčímu přístupu k úkolům, k hledání různých cest co nejlepšího splnění. (Vědeckotechnický pokrok a revoluce ve vojenství. Praha, Naše vojsko 1975, s. 249.)

Socialistická armáda umožňuje rozšiřování takové praktické společenské aktivity vojáků, která zároveň obohacuje i **duchovní sféru jejich života**. Čím širší je okruh jejich společenských aktivit, tím je také bohatší jejich duchovní život, uvědomění jejich jednání a vývoj osobnosti, tím více cítí odpovědnost za vojenský kolektiv, za jeho činnost a hledají tvůrčí řešení pro problémy, které

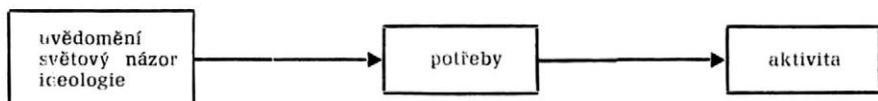
přesahují rámec jejich sociální role. Vojáci stále více poznávají souvislosti mezi svou činností a vývojem celé společnosti, prohlubuje se odpovědnost za celý vojenský kolektiv se současným posilováním odpovědnosti celospolečenského charakteru. V tomto procesu se formuje vyhraněnost charakteru i volní vlastnosti, které směřují ke schopnosti překonávat překážky, formuje se odpovědnost za splnění úkolů bojové a politické přípravy, upevňuje se marxisticko-leninský světový názor, na jehož základě se pak formují vztahy spolupráce a kolektivity. **V tomto smyslu výcvikové dokumenty zdůrazňují nepřetržitou mobilizaci vojáků ke splnění Rozkazu ministra národní obrany, spolu s hledáním nových forem a metod činnosti a mistrovským zvládnutím nových složitých zbraní.**

Sociálně politické zvláštnosti raketové jaderné války, charakter nové techniky a výzbroje i dynamický průběh bojové činnosti vyžadují plnou aktivizaci tvůrčí činnosti vojáků socialistické armády na základě **marxisticko-leninského světového názoru a komunistického ideového přesvědčení**. Závěry XV. sjezdu KSČ zcela jasně ukazují, že socialistické uvědomění, vysoká úroveň duchovního, ideového politického, mravního a kulturního života je jedna z hlavních podmínek uvědomělé aktivity člověka socialistické společnosti.

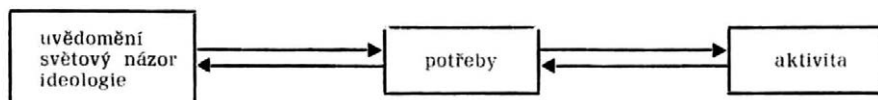
Marxisticko-leninský světový názor, jako obecná metoda životní činnosti, orientuje vojáky ve složitých situacích společenské skutečnosti, přičemž ideové teoretická a sociální pozice tohoto světového názoru zaměřuje společenskou aktivitu na výtečné a dobré splnění úkolů výcvikového roku. V principiálním spojení stranickosti a vědeckosti vystupuje tento světový názor jako univerzální regulátor společenské aktivity a vtiskuje jí hluboce tvůrčí a revoluční charakter. Na bázi sjednocování individuálních a celospolečenských zájmů formuje ideály a hodnotové orientace a vytváří tak stimulační základnu pro společenskoaktivní jednání. V. I. Lenin vždy zdůrazňoval, že „bez zájmu, uvědomělosti, činnosti, aktivnosti, rozhodnosti a samostatnosti mas nemůže být v té, ani v jiné oblasti zloha nic vykonáno.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 18, Praha 1957, s. 123.)

Vědecký světový názor formuje u vojáků všeobecnou životní orientaci, která přispívá k výběru optimální varianty společenské aktivity při plnění základních požadavků **Rozkazu ministra národní obrany**. Působení marxisticko-leninského světového názoru se tak promítá do vý-

běru a realizace cílů společenské aktivity, ukazuje prioritu v jejich plnění a vede ke ztotožnění s takovými činnostmi, které směřují k výtečnému splnění úkolů výcvikového roku. V této souvislosti můžeme souhlasit s těmi autory, kteří zdůrazňují, že je nutné překonávat zjednodušený „osvětářský“ přístup, který je založen na nedialektické představě o jakémisi jednosměrném působení faktorů vědomí na utváření potřeb a na následně vyvolání aktivit podle schématu

Toto schéma nepostihuje podstatnou dialektickou vazbu mezi vědomím, potřebami a činnostmi, která by se dala znázornit spíše takto:

Takovéto dialektické pojetí také ukazuje, že právě aktivity (politické, pracovní, kulturní, pohybové i jiné) **umocňují a formují potřebu aktivity**, zatímco pasivita naopak reprodukuje omezený okruh potřeb a plodí rostoucí měrou „potřebu nečinnosti“.

To vše zároveň potvrzuje velmi důležitý fakt, že na jedné straně je společenská aktivita **cílem** komunistické výchovy vojáků a na druhé straně je **prostředkem** této výchovy. (Metaforicky bychom mohli tento vztah vyjádřit jako „výchova společenskou aktivitou ke společenské aktivitě“.) Společenská aktivita se tak stává neoddělitelným atributem **socialistického způsobu života**. Bezvýhradně odmítá fatální koncepcie, které člověka odsuzují do pozice pasivního objektu dějinných tendencí, je protikladem maloměstských excesů spotřebitelských idejí, které snižují člověka do pasivní, otročké závislosti na věcech. Tato aktivita se programově distancuje od maloměstské lhostejnosti, úplatkářství, patolizalství a chamtivosti — slovem od všech negativních vlastností, které brání výchově uvědomělého obránce socialismu.

Stupeň společenské aktivity je zároveň integrálním ukazatelem a kritériem vztahu vojáka k socialistické společnosti,

je komplexním ukazatelem **sociální zralosti** i hloubky postojů k budování a obraně socialismu. Tento **výchovný aspekt** také zdůraznil celoživotní aktiv komunistů k výsledkům XV. sjezdu KSČ.

Výcvikové dokumenty zdůrazňují **vyšší kvalitu a efektivnost výchovy a výcviku a stranickou zodpovědnost při plnění úkolů**. Také o splnění tohoto úkolu rozhoduje úroveň rozvoje společenské aktivity. Proto se společenská aktivita nesmí stát frází či základním, které si-

ce budeme **formálně při nejružnějších příležitostech** skloubovat ve všech pádech, ale v praxi pak už méně přispívat k jejímu rozvoji. Jedním z negativních fak-

torů, které působí retardačně na rozvoj aktivity, je formalismus. Ten podvazuje společenskou aktivitu, vede k povrchnímu plnění základních požadavků role obránce socialistické vlasti, vede ke zlehčování kritérií socialistické soutěže, k nenáročnému, nemotivujícímu hodnocení, které nerespektuje dialektickou jednotu kvalitativních a kvantitativních ukazatelů. Formalismus také kritizuje A. A. Jeříšek, když píše, že „jednotliví velitelé, političtí pracovníci a straníční funkcionáři dosud ještě nedostatečně pronikají do problémů socialistického soutěžení a zaměňují někdy každodenní organizátorskou a výchovnou práci s lidmi vnější okázalostí a halasem, hromaděním všemožných údajů a informací a vytvářením těžkopádných forem hodnocení. Z toho vzniká formalismus, který vykleštuje ze soutěžení živý obsah a snižuje tvůrčí aktivitu vojáků“. (Některé otázky stranickopolitické práce. Praha, Naše vojsko 1971, s. 198.) Pro řešení tohoto problému plně platí úkol výcvikového roku, který vztýčuje **důrazněji bojovat proti všem přežívajícím tendencím subjektivismu, formalismu a praktikismu**.

Důležitým faktorem rozvoje společenské aktivity jsou **vzorné vojenské kolektivy**, jejichž komunistická ideová zamě-

řenosť, vzťahy soudružské spolupráce a vzájemné pomoci, cílevědomá a uvědomělá činnost při plnění celospolečenských úkolů i aktivní kázeň umocňují tvůrčí aktivitu vojáků. Dialektická jednotu socialistické iniciativy a uvědomělé kázně, jejich vzájemné podmiňování a doplňování integruje vojenské kolektivy, zvyšuje jejich soudružnost a zaměřenost ke zvyšování společenské aktivity jejich členů. V takovém prostředí se také daří vytvářet kritické prostředí **proti povrchnosti, průměrnosti a zlehčování podmínek výcviku.**

Socialistické přeměny nebývale dynamizují rozvoj společenské aktivity, který je zaměřen k naplňování základního zájmu dělnické třídy a její avantgardy — vybudování komunistické společnosti. Současně však rostou požadavky na každého vojáka socialistické armády, vzrůstá in-

tenzifikace výcviku. Jak ukázal na celarmádní poradě ideologických pracovníků a vedoucích funkcionářů ČSLA generálplukovník ing. Vasil Valo, „nároky na vysokou bojovou pohotovost, bojovou a politickou připravenost ČSLA jako nedílné součásti armád států Varšavské smlouvy vyplývají z nezměnné podstaty soudobého imperialismu. Jsou však rovněž naplňováním leninské teze o jednotě mírové zahraniční politiky socialistického státu a nezbytnosti jeho vysoké obranyschopnosti.“ (Příloha Obrany lidu, 8. 6. 1976, s. 2.)

Budoucnost rozvoje společenské aktivity v socialistické armádě proto vyžaduje systematickou, každodenní a vědecky podloženou organizátorskou, řídicí a ideově výchovnou práci, zaměřenou k tvůrčímu plnění vojenskopolitické linie XV. sjezdu KSČ.